

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

พระครูสิริสุตโสภณ (พระมหาจำเนียร คำสุข)^{1*} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์²
สอาด บรรเจิดฤทธิ³ บุญเรือง ศรีเหรียญ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร 2. เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร และ 3. เพื่อการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 481 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 81 รูป และประชาชนที่อยู่ในจังหวัดพิจิตร จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณ สูตร ทาร์โรว์ ยามาเน่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test และ t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยรวมมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งกับชุมชน ในการเป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นศูนย์กลางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกิน ไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากิน โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมบทบาทพระสังฆาธิการกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับดี 2. ลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยรวมเกิดจากด้านทรัพยากร ปัญหาหนี้สินส่วนบุคคล โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมของพระสังฆาธิการมีลักษณะความขัดแย้งในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับดี 3. แนวทางการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร มีศึกษาข้อมูลสาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้นำการเจรจางจะแจ้งข้อตกลงร่วมกัน ในการเปิดการเจรจางจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน พระสังฆาธิการ จังหวัดพิจิตร

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : jummm58@hotmail.com

Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province

Phamahajumnerar Kumsuk^{1*} Jumnong Adivattanasit²
Sa-ard Banchirdrit³ Boonrueng Sriharun⁴

Abstract

This research aimed 1. to study the Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province. 2. to study the nature of conflict in the phichit province. and 3. to study guidelines resolving conflicts in communities in phichit province. The research is a quantitative research conducted by data collection questionnaire from a sample of 481 people including priests, 81 and the people that were in Phichit Province 400 The sample size with the calculation formula Taro Yamane and analyze data. the arithmetic mean and standard deviation, F-test and t-test

The findings of this article 1. The Buddhist Monks' Role on conflicts management in Phichit Province. Overall was very importance to the community. In the center is the heart and soul of community involvement. To solve problems in the community to develop the well-being of residents. Help the locals are eating there. He seemed not to eat. The data were analyzed by the Buddhist Monks community. Overall a good level 2. the nature of conflict in the province of phichit province. Overall the resource The problem of personal debt The data were analyzed by the Buddhist Monks has a conflict in the community. Overall a good level 3. approaches to resolving conflicts in communities in phichit province. A study The causes and consequences of the conflict and then after receiving notification. The agreement in mediation before the opening stage of negotiation. The leaders will negotiate a joint agreement. In an open dialogue with the participants in the negotiation. Overall a good level.

Keywords : Management, The conflict in the community Buddhist monks, Phichit Province

---

¹ Doctor of Philosophy Program Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

² Lecture Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

³Lecture Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

⁴Lecture Faculty of Science and Technology of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

* Corresponding author, e-mail: jummm58@hotmail.com

บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความหลากหลายในธรรมเนียมปฏิบัติและความเชื่อความเข้าใจทางศาสนาที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ทั้งข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และพระเพณีในท้องถิ่น พุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพระสงฆ์มีข้อวัตรปฏิบัติตรงตาม พระวินัยทั้งราชอาณาจักรหากพระสงฆ์ยังประพฤติและปฏิบัติไปคนละแบบสอนไปคนละทางพระพุทธศาสนา ก็ไม่สามารถเป็นศาสนาหนึ่งเดียวทั่วประเทศได้ (โพธิ์นทร์ กะทิพรมราช. 2547) คณะสงฆ์จะต้องอยู่ภายใต้องค์กรบริหารองค์กรเดียวกันทั้งราชอาณาจักรก่อนหน้านั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ แต่ก็มีได้มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจดูแลพระสงฆ์ทั่วประเทศแม้จะมีตำแหน่งพระสังฆราชหรือพระสังฆราชามาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยพระสังฆราชก็ไม่มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศจะดูแลพระสงฆ์เป็นเมืองๆ เท่านั้นจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีการแต่งตั้งพระสังฆราชเป็นประมุขสงฆ์โดยเพิ่มคำว่า สกลสังฆปริณายกในราชทินนามแสดงถึงความเป็นประมุขของสงฆ์ทั้งหมดแม้กระนั้นพระสังฆราชสกลสังฆปริณายกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็หาได้มีอำนาจปกครองพระสงฆ์อย่างแท้จริงไม่เป็นเพียงสมณศักดิ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงความยกย่องเชิดชูแก่พระภิกษุที่มีข้อวัตรปฏิบัติตรงตามทีสมควรเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑลมากกว่าถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่ในทางปฏิบัติองค์กรคณะสงฆ์ก็มีอยู่แต่เพียงในทำเนียบเท่านั้นด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงเป็นตัวของตัวเองในแง่ที่เป็นอิสระจากส่วนกลางโดยกลมกลืนเข้ากับชุมชนมากกว่าแต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าแต่ละวัดจะอยู่อย่างเอกเทศ หากมีการรวมกันเป็นเครือข่ายการดูแลของพระผู้ใหญ่ที่มีฐานะเป็นอุปฌาย์ทำหน้าที่ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรทำให้เกิดสายสัมพันธ์แบบอาจารย์กับศิษย์ส่วนใหญ่ในภาคกลางจะมีเครือข่ายวัดใหญ่ในเมืองแวดล้อมด้วยวัดเล็กๆ ตามหัวเมืองเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายทำหน้าที่ระงับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามวัดในเครือข่าย ทำให้สภาพการปกครองคณะสงฆ์มีความสับสนจึงมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จากการให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองวัดมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 นั้น จะเห็นได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารปกครองวัดและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชนเจ้าอาวาสจึงเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์ในปัจจุบันจึงมีบทบาทยิ่งขึ้นกว่าในอดีต แต่ต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของศาสนิกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจคนให้สูงขึ้นและพัฒนาวัตถุให้มีความพอเหมาะแก่การใช้สอย จึงได้กำหนดบทบาทของพระสังฆาธิการไว้ 6 ด้านดังนี้ (เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์. 2553)

1. ด้านการปกครอง ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่างๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหนเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขาธุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย, มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย

2. ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำราและการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. ด้านการศาสนศึกษาของงานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.1-ม.6) หรือมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนเรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ เป็นต้น

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่างๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

5. ด้านการสาธารณูปการเช่น การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะประโยชน์

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนหรือการเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้นความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดจากความพยายามของฝ่ายหนึ่ง ที่ไปขัดขวางความพยายามของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามบรรลุเป้าหมาย ได้รับความก้าวหน้าหรือผลประโยชน์ตามที่ต้องการ ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งความแตกต่างกันทั้งในด้านค่านิยม วัฒนธรรม เป้าหมาย วิธีการทำงาน นำไปสู่การคิดความรู้สึก การกระทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกัน ไม่ยอมให้กัน เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น โดยทั่วไปความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ทั้งผลดีและผลเสียในหน่วยงาน การศึกษาหรือเรียนรู้ถึงสาเหตุการเกิดความขัดแย้งเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารความขัดแย้ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในระดับที่เป็นอันตรายต่อหน่วยงาน (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2552) และทำให้ผู้บริหารสามารถจัดระเบียบความขัดแย้งให้เหมาะสมได้ ความขัดแย้งในการทำงานเป็นปรากฏการณ์ปกติที่เกิดขึ้นได้ในทุกๆ ที่และทุกๆ เวลา ความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นตอนๆ ในแต่ละตอนจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามลำดับ ตัวอย่างเช่นความขัดแย้งที่เกิดจาก “ความคับข้องใจ” ของฝ่ายหนึ่งที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งกระทำ การกระทำที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจดังกล่าว เช่น ไม่เห็นด้วย ไม่ช่วยเหลือ ดูถูก เอาเปรียบ ให้อาย เสียศักดิ์ศรี ฯลฯ ดังนั้น ต่างฝ่ายจึงต่างพยายามหาหลักฐานหรือเหตุผลเพื่อมาสนับสนุนความถูกต้องของตนเอง และหาทางออกด้วยวิธีการเอาแพ้เอาชนะมากกว่าอย่างอื่น จึงเกิดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น การเอาชนะต่อรอง ร่วมมือ หลีกเลียง ผ่อนปรนเข้าหากัน เป็นต้น โบราณกล่าวไว้ว่า มากคนก็มากความ แถมบางคนยังไม่ได้ความอีกต่างหาก ไม่ว่าหน่วยงานของเราจะมีคนเป็นแสนหรือมีแค่สองคน เราก็ต้องทำให้คนเหล่านั้นทำงานเข้ากันได้ คงไม่มีใครในโลกนี้ไม่เคยขัดแย้งกับคนอื่น ทุกวันนี้ปัญหาความขัดแย้งที่พบในหน่วยงานต่างๆ มีเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน หรือซ่อนเร้นอยู่ในใจของพนักงาน แต่ร้อนรุ่มอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้บั่นทอนสุขภาพจิตของพนักงานและสร้างความถดถอยให้แก่หน่วยงาน ไม่ว่าความขัดแย้งนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดหากยังคงอยู่ในองค์กรโดยไม่ได้รับการบริหารจัดการ นั้นย่อมหมายความว่าหน่วยงานของเรากำลังสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง หรือความสามารถในการแข่งขันของเรากำลังลดลง เนื่องจากพนักงานของเรายังคงต้องทำงานร่วมกันต่อไปท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ “คน” มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น จากประเด็นปัญหาความขัดแย้งในสังคมในพื้นที่จังหวัดที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในแต่ละปัญหานั้น จะมีลักษณะเฉพาะตัวของความขัดแย้งนั้น ๆ ซึ่งเนื้อหาสาระของการแบ่งประเภทของความขัดแย้งออกไปในแต่ละประเภทนั้น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นปัญหาความขัดแย้งนั้น ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ที่จะได้นำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็นที่สุด และนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ในปัญหาความขัดแย้งเรื่องใดก็ตามก็อาจประกอบด้วยความขัดแย้งในหลายประเภทผสมผสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันก็เป็นได้ การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญ

ทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน (โสธ สุตานันท์. 2553)

ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดพิจิตรพบว่า คนรุ่นใหม่มีความผูกพันกับสถาบันศาสนาน้อยลง ไม่ศรัทธาแก่งานบุญกุศลเท่าคนรุ่นก่อน คนรุ่นใหม่ค่อยๆ เห็นความสำคัญของวัดลดลงทุกที วัดบางแห่งจึงถูกปล่อยปละละเลยจากสังคม เมื่อประชาชนเริ่มละเลยวัดก็นำไปสู่การละเลยที่จะใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยว ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยียวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ ในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน จังหวัดพิจิตรในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกทีที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีทางการธุรกิจดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์สินเพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ

การประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางการสร้างต้นแบบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน จะมีส่วนช่วยยกระดับของชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นภัยต่อชุมชน ซึ่งอย่างที่เรพอทราบเป็นนัย ๆ แล้วว่าสิ่งใดก็ตามที่มีคนเข้ามาเกี่ยวข้อง การแก้ไขแทบจะไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว และไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่แนวคิด หลักคิดและความเข้าใจในปัญหา ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของปัญหา รวมทั้งความเข้าใจผู้อื่น ความมีใจกว้างและเปิดใจยอมรับฟัง จะช่วยให้การวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างไร้ที่ติ ลงตัวและเกิดความร่วมมือในที่สุด ดังนั้นทุกครั้งที่เราจะต้องตัดสินใจเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ทุกคนต้องตั้งความหวังไว้เสมอว่าเมื่อความขัดแย้งสิ้นสุดสังคมและชุมชนจะเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

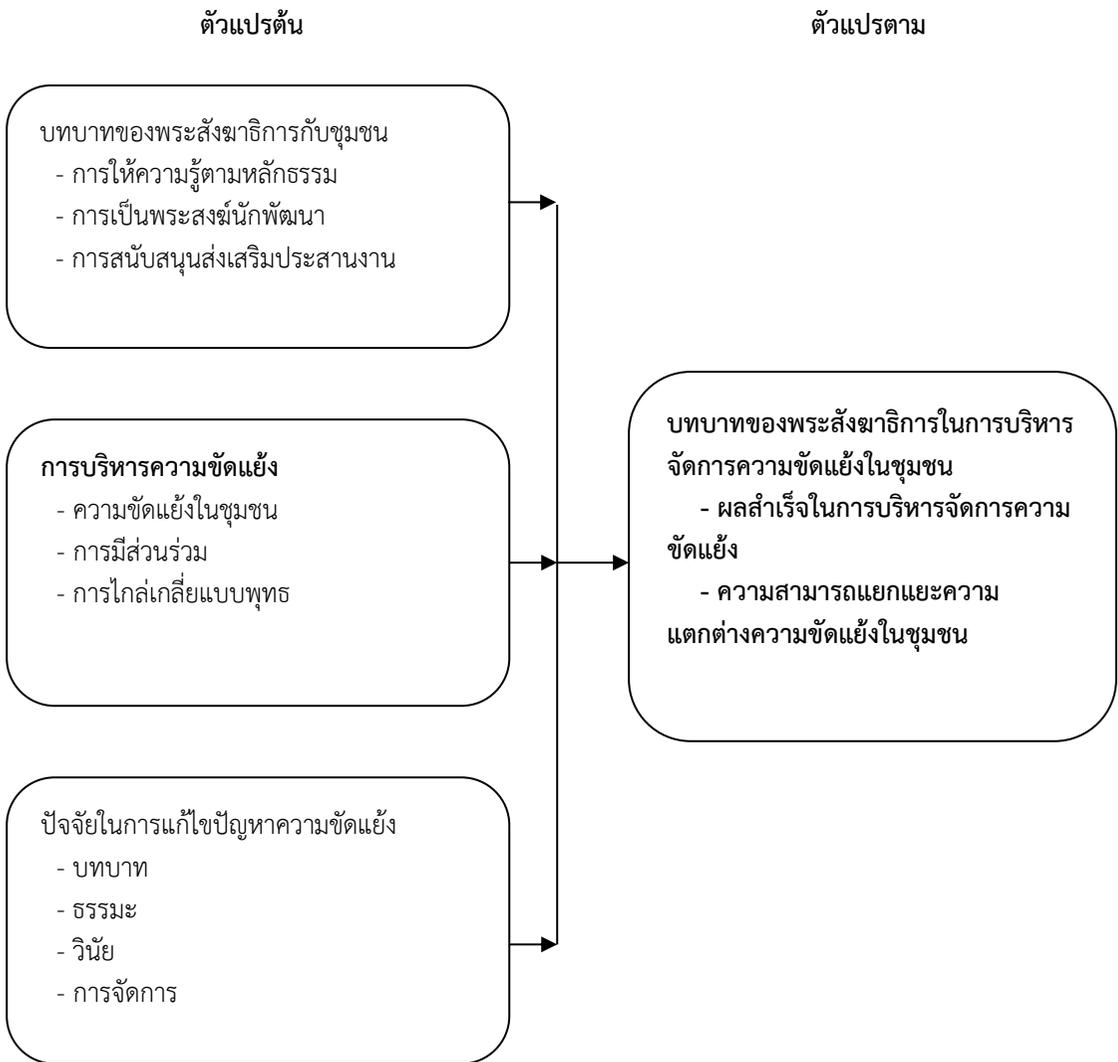
2. เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมหลักการแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารผลงานที่เกี่ยวข้องที่ใกล้เคียงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยศึกษา บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยสามารถสร้างกรอบแนวคิดมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการวิจัยใช้วิธีการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

1. สงฆ์ จำนวน 201 รูป/คน จากตำบลละ 2 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ตำบล โดยจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำบลวังจืด ตำบลวังจิว ตำบลห้วยร่วม ตำบลห้วยพุก และสำนักขุนเณร

2. ประชาชนในจังหวัดพิจิตร 12 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอวังทรายพูน อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอดงเจริญ อำเภอปางมุลนา อำเภอน้ำขุ่น อำเภอโพทะเล อำเภอสามง่าม อำเภอทับคล้อ อำเภอสากเหล็ก อำเภอบึงนาราง อำเภอดงเจริญ และ อำเภออุทัยราษฎร์

จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified Random Sampling) ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สำหรับการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยระบุคุณสมบัติต่างๆ ของประชากร ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ดังนี้

1. พระสังฆาธิการ จาก 27 วัด ๆ ละ 3 รูป จำนวน 81 รูป/คน

2. ประชาชนใน จังหวัดพิจิตร จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางรับมือบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ศึกษาคณะนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.0

2. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างกับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน หลังจากนั้น ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ .876

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยนักวิจัยโดยขออนุญาตเก็บข้อมูลและดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตนเองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลนั้นๆ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์พร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ในการสอบถาม และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตาม วัน เวลาราชการ

2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการเก็บข้อมูลและกรอกข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาต ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนของแบบสอบถามจากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไป

3. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ยื่นต่อประชาชน พระสังฆาธิการ และ ผู้นำชุมชนที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดพิจิตร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์

4. ติดต่อขอความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล ครู และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน การนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (ตามรายละเอียดในเรื่องกลุ่มตัวอย่างและแผนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง)

5. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนและโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกเอกสารเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) F-test และ t-test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาแล้วใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการจัดกระทำกับข้อมูลดังกล่าว

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการกับชุมชน

การบริหารจัดการพระสังฆาธิการกับชุมชน	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1 การให้ความรู้ตามหลักธรรม	3.13	0.713	ดี	3.09	0.739	ดี
2 การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา	3.11	0.722	ดี	3.04	0.748	ดี
3 การสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน	3.08	0.747	ดี	3.05	0.753	ดี
รวม	3.11	0.727	ดี	3.06	0.747	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.11, S.D.=0.727$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการให้ความรู้ตามหลักธรรมมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.13, S.D.=0.713$) รองลงมา คือ การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนามีค่า ($\bar{X}=3.11, S.D.=0.671$) และสุดท้ายการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน ($\bar{X}=3.08, S.D.=0.745$) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.06, S.D.=0.747$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการให้ความรู้ตามหลักธรรมมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.09, S.D.=0.739$) รองลงมา คือ การสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน ($\bar{X}=3.05, S.D.=0.753$) และสุดท้ายการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนามีค่า ($\bar{X}=3.04, S.D.=0.748$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวน การบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ - ฆราวาส

พระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้ง	สงฆ์ 81 คน	ฆราวาส 400 คน	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	$\bar{X}$	$\bar{X}$				
1 การให้ความรู้ตามหลักธรรม	3.13	3.09	1.851	.339	.499	.579
2 การเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา	3.11	3.04	0.853	.512	.828	.417
3 การสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน	3.08	3.05	1.451	.567	.412	.693
รวม	3.11	3.06	1.399	.473	.580	.563

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกัันมีประสิทธิผลในบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน มีความแปรปรวนเท่ากัน $> .05$ แสดงว่าความแปรปรวน $F = 1.399, Sig = 0.473$ โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา $t = 0.580, Sig = 0.563$ ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05 (Sig > .05)$

ตารางที่ 3 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของลักษณะความขัดแย้งในชุมชน

ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1 ความขัดแย้งในชุมชน	3.11	0.721	ดี	3.09	0.726	ดี
2 การมีส่วนร่วม	3.06	0.742	ดี	3.07	0.744	ดี
3 การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ	3.09	0.713	ดี	3.07	0.742	ดี
รวม	3.09	0.725	ดี	3.08	0.737	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.725) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความขัดแย้งในชุมชนมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.721) รองลงมา คือ การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.731) และสุดท้ายการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.06$, S.D.=0.742) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจการบริหารความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.737) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความขัดแย้งในชุมชนมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.09$, S.D.=0.726) รองลงมา คือ การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.742) และสุดท้ายการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.744) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวน การบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ของกลุ่มตัวอย่าง สงฆ์ – ฆราวาส

ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน	สงฆ์	ฆราวาส	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	81 คน	400 คน				
	$\bar{X}$	$\bar{X}$				
1 ความขัดแย้งในชุมชน	3.11	3.09	.545	.569	.234	.495
2 การมีส่วนร่วม	3.06	3.07	.682	.583	-.058	0.488
3 การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ	3.09	3.07	1.078	.603	.237	.573
รวม	3.09	3.08	.768	.585	.138	.519

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในการไกล่เกลี่ยแบบพุทธ มีความแปรปรวนเท่ากัน $> .05$ แสดงว่าความแปรปรวน $F = 0.768$, $Sig = 0.585$ โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา $t = 0.138$, $Sig = 0.519$ ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$

ตารางที่ 5 สรุปค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเข้าใจของปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง	ฝ่ายสงฆ์			ฝ่ายฆราวาส		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1 บทบาท	3.05	0.762	ดี	3.07	0.747	ดี
2 ธรรมะ	3.08	0.738	ดี	3.10	0.714	ดี
3 วินัย	3.10	0.723	ดี	3.08	0.742	ดี
4 การจัดการ	3.06	0.751	ดี	3.07	0.737	ดี
รวม	3.07	0.744	ดี	3.08	0.735	ดี

จากตารางที่ 5 พบว่า สรุปได้ว่าฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.744) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าวินัยมีค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.723) รองลงมา คือ ธรรมะ ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.738) รองลงมา คือ การจัดการ ($\bar{X}=3.06$, S.D.=0.751) และสุดท้ายบทบาท ($\bar{X}=3.05$, S.D.=0.762) ตามลำดับ ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.735) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ธรรมะค่าสูงสุด ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.714) รองลงมา คือ วินัย ($\bar{X}=3.08$, S.D.=0.742) รองลงมา คือ การจัดการ ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.737) และสุดท้ายบทบาท ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.747) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบความเท่ากัน และทดสอบสมมติฐานของความแปรปรวนปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ของกลุ่มตัวอย่าง สงฆ์ - ฆราวาส

การบริหารจัดการพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน	สงฆ์	ฆราวาส	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
	81 คน	400 คน				
	$\bar{X}$	$\bar{X}$				
1 บทบาท	3.05	3.07	0.839	0.657	-.177	.713
2 ธรรมะ	3.08	3.10	1.430	0.664	-.177	0.822
3 วินัย	3.10	3.08	.906	.456	.315	.421
4 การจัดการ	3.06	3.07	.666	.540	-.091	0.757
รวม	3.07	3.08	.960	.579	-0.032	.678

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในปัจจัยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในธรรมะ มีความแปรปรวนเท่ากัน $> .05$ แสดงว่าความแปรปรวน $F = 0.960$, Sig = 0.579 โดยสถิติทดสอบสมมติฐานที่ใช้พิจารณา $t = -0.032$, Sig = 0.678 ซึ่งเหตุการณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ทำให้ฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี และในส่วนของฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในบทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชนในการสนับสนุนส่งเสริมประสานงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กันต์กมล ไชยราช. 2551)ซึ่งบทบาทของพระสังฆาธิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกิน ไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากิน ไม่ต้องไปขอใครกินนั้นเป็นบทบาทที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางทัศนคติทางสังคมขึ้นมาเพราะมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่บางคนก็วางตัวเป็นตัวกลาง ปัญหานี้ทำให้พระสงฆ์ในประเทศไทยเกิดความสับสน แต่พระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะไม่ใส่ใจและจะไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้นักเพราะเห็นว่ากรณีนี้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเนื่องจากผู้กระทำไม่ให้เห็นตาประจบศฤง์ และไม่ได้เพื่อหวังลาภยศ และไม่ได้ลดตัวให้เขาใช้แต่เป็นสังเคราะห์ชาวบ้านให้เขาพ้นทุกข์ เป็นการกระทำตามหลักการและอุดมการณ์พุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” (พระสมุห์กภาพร สุชาโต (พิเชษฐสกุล. 2554)

2. ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน ฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในส่วนของฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจการบริหารความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทำให้ประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในการไกล่เกลี่ยแบบพุทธ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Kimberlee (1994) กล่าวว่า กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยมีความยืดหยุ่นและสามารถใช้เครื่องมือหลากหลาย เพราะการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นศิลปะไม่ใช่วิทยาศาสตร์แต่ขั้นตอนพื้นฐานจำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน เช่น ขั้นตอนที่ 1 การอธิบายกระบวนการและกติกา เพื่อสร้างความมั่นใจให้คู่กรณีซึ่งเป็นการให้ความรู้เมื่อเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนที่ 11 การต่อรองขั้นสุดท้าย ต้องให้คู่กรณีตกลงกันอย่างฉันทามติไม่ใช่การเกลี้ยกล่อม ขั้นตอนที่ 12 ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจและบรรลุข้อตกลงอย่างแท้จริง (จรัสศักดิ์ชำนาญเวช. 2550). ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยียวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ สอดคล้องกับสุพัตรา จิตตเสถียร (2550) ได้ศึกษา บทบาทของผู้นำชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน 2) กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี การรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชน การนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาข้อมูล สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย และ 3) บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี ความเป็นกลาง การเป็นผู้นำการเจรจาไกล่เกลี่ยต้องไม่ยุ่ง ส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน บุคลิกท่าทางและการกระทำที่น่าเชื่อถือ ซึ่งในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหาหนี้สินส่วนบุคคล ปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท และระดับความเข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในชุมชน

3. แนวทางหรือกระบวนการแก้ไขปัญหาย่อยที่มีระดับความเข้าใจบทบาทของปัจจัยในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในส่วนฝ่ายฆราวาสมีระดับความเข้าใจปัจจัยในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (ประพัฒน์ วงศ์ชมพู, 2551) และประชาชนมีสถานะต่างกันมีประสิทธิผลใน ปัจจัยในการแก้ไขปัญหาย่อยความขัดแย้งในธรรมะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีการบริหารจัดการ ความขัดแย้งในชุมชนมีการรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) การนัด หมายการเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาข้อมูล สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว สอดคล้องกับ ชลากร เทียนส่องใจ (2553) ท่านได้วิเคราะห์ที่ใช้เกณฑ์ของสภาวะธรรม การนิยามคำ และ หลักไวยากรณ์ และ สถานการณ์ ในการจัดระดับ หรือการพัฒนาของความขัดแย้ง ออกเป็น 4 ระดับ คือ การเริ่ม พัฒนาตั้งแต่ความบาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกัน การวิวาทเป็นถ้อยคำที่บ่งชี้คุณภูมิของ ความขัดแย้งว่ารุนแรงที่สุดตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งนำมาสู่ความสูญเสียในเรื่องต่างๆ เช่น สูญเสียโอกาส เนื่องจากความขัดแย้งเป็นมูลเหตุที่ไม่สามารถทำให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในพื้นที่ได้อย่าง เต็มที่ ความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการสูญเสียความสุขความสงบอย่างที่เคยมีมา เป็นต้น และการ สร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้นำการเจรจาย่อมแจ้งข้อตกลงร่วมกัน ในการเปิดการเจรจาจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติของความขัดแย้ง ซึ่งพระสงฆ์จะมีการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการร่วมแก้ไขปัญหาดังแต่ต้น ในการเขียนบันทึกข้อตกลงการเจรจาไกล่ เกลี่ย การอ่านบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ย และการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสมานฉันท์ ขอบมาหรือ การเป็นที่เพื่อน้อง เป็นเพื่อนกัน เพื่อให้สังคมสงบสุข มีความสมานฉันท์ในชุมชน และระดับความเข้าใจใน บทบาทพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาย่อยความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนอื่นๆ
2. สามารถวางแผนพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อพัฒนากิจการของ พระศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม
3. ประชาชนทุกคนในชุมชนในเขต อำเภอคงเจริญ จังหวัดพิจิตร สามารถเป็นบุคคลที่ความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง สามัคคี สงบสุข

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของพระ สงฆ์ต่อการขัดแย้งในชุมชน
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์การทำงานเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงาน อื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาถึงความคาดหวังและทัศนคติของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ เข้าไปมีส่วนร่วมในการขัดแย้งในชุมชน
4. ควรมีการศึกษาบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์หลายกรณี และไม่ควรจำเพาะเจาะจงกับ คุณสมบัติในด้านชื่อเสียงเป็นหลัก
5. ควรมีประเด็นการศึกษาอื่นๆ นอกเหนือจากประเด็นบทบาททางสังคม เพราะพระสงฆ์เป็น สาธารณะบุคคล มีความสำคัญและอิทธิพลต่อคนหมู่มากเสมอ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์โดยมีประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และอาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษา โดยได้ใช้กระบวนการเปิด ปรับ เปลี่ยน ให้กับผู้ศึกษาจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กันต์กมล ไชยราช. (2551). ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต(การเมืองการปกครอง).กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัสศักดิ์ ชำนาญเวช. (2550). แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี : กรณีศึกษาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชลากร เทียนส่องใจ. (2553). การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ:หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประพัฒน์ วงศ์ชมพู่. (2551). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะกรณีอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระสมุห์กภาพร สุชาโต. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรินทร์ กะทิพรมาราช. (2547). พุทธปรัชญาเถรวาทกับปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต.คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). ความขัดแย้งหลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภักดิ์ออฟเซ็ท.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2550). การจัดการความขัดแย้งในสถานพยาบาลของรัฐระดับจังหวัด. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสธ สุตานันท์ . (2553). การไกล่เกลี่ยแนวพุทธ และสากล. ดุลพาห, ปีที่ 57 เล่มที่1 (มกราคม-เมษายน 2553) : 198-209.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). ภูพานมหานาสิ. ศิลปวัฒนธรรม. 30(5): 140-153.
- เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์. (2553). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Kimberlee K. K. (1994). Mediation Principles and Practice. St. Paul, Minnesota: West Publishing Company.